

Oláh András

Közösségi magány

Sz. Tóth Gyula: Tanári notesz 15. – Átszabások évada

Formabontó módon zárja 2020-as noteszkönyvét Sz. Tóth Gyula. Az utolsó bejegyzések ugyanis már az új esztendőben, 2021 januárjában és februárjában születtek. Ezekben számol be az előző év utolsó szakaszáról, és ad magyarázatot arra, hogy miért is szakadt félbe december 7-én a naplórész.

Legyünk mi is formabontók, és kezdjük a történet végével. A 2020-as esztendő meglehetősen sok fordulatot hozott mindannyiunk életében. A vírus-sokk, a megváltozó életrend, a bezárkózási kényszer megviselt valamennyiünket. Magam is barátokat, rokonokat veszítettem el.

Ebben a helyzetben érkezett a döbbenetes hír, hogy Gyula is kórházba került. Nem a Covid miatt, de legalább olyan veszélyes betegséggel. Alkalmankénti telefonhívások révén folyamatosan informált az állapotáról. Az igazi megnyugvást azonban az jelentette, amikor a terveiről kezdett beszélni. Ha az embernek terve van, azt jelenti, hogy pszichésen sikerült feldolgoznia a problémát, ami jó esélyt jelent a gyógyulásra.

S mi kellett ahhoz, hogy idáig eljusson? A *Notesz* előszavában erre is választ ad a szerző: „...*türelem és együttműködés a gyógyítóval. A gyógyulásig vezető út hosszadalmas, olyan ez, mint a búzaszem: idő kell a termésig. A képes hasonlat kitűnő, csak az a nehéz benne, hogy a búzaszem én vagyok.*”

Nos, a búzaszemnek még dolga van. Ezt a feladatot és felelőséget tökéletesen érezte Sz. Tóth Gyula is, és ennek megfelelően rendezte be (vagy rendezte át) az életét. S ha az ember az első lépést megtette a krízishelyzetből való kilábalásra, akkor már képes a környezetére is figyelni. „*A kórházi helyzetben van idő, és adódik alkalom a külvilág hangzavarainak átgondolására.*” Az események ugyanis – vírus ide vagy oda – 2020-ban is pörögtek.

Fura keretet ad a kötetnek, hogy az év eleji bejegyzések is kórházi témával indulnak: igaz, akkor még csak a Széchenyi Fürdő szaunájában folyt a vita arról, hogy fejlődik-e az ország, vagy nő a szakadék. Mindkét állításnak akadt támogatója. A tagadó azonban épp a kórházakat hozta példának, az ottani körülményeket, az orvosok, kórházi dolgozók (szerinte) lehetetlen helyzetét.

Azóta már erre a kérdésre is választ kapott a világ. Az egészségügyben dolgozók anyagi megbecsülése jelentősen változott. Vitát persze ezek az intézkedések is gerjesztettek. De ahol vita van, ott élet is van.

A vélemények ütköztetése remek dolog, ha segítő szándékú. Nálunk azonban

– és Sz. Tóth Gyula jegyzeteiben erre számos példát hoz –, az a sajátos helyzet figyelhető meg, hogy a viták inkább a válság elmélyítését, bizonytalanság és bizalmatlanság keltését szolgálják. A politika bámulatos gyorsasággal képes ilyen szituációkat teremteni. Ahol és amikor egységre és együtt gondolkodásra (és cselekvésre) volna szükség, többnyire sajnos a széthúzás jelei mutatkoznak. Nem újkeletű ez a történet. Tökéletesen alátámasztja a szerző állítását a rendszerváltás előzményeit, a lakiteleki zászlóbontást boncolgató bejegyzés, ami Szalay Károly *Demokratában* közölt dokumentumsorozata nyomán született. Lám, a törésvonalak igen hamar megmutatkoztak, s azóta ezek árkokká mélyültek, és újabb repedésekkel bővültek...

A *Noteszben* visszatérő témaként jelenik meg az emberi jogok kérdése. Ennek egyik apropója, hogy korunkban divatja lett a vallások kigúnyolásának. Hol a határ, „*a vallásos érzékenység védelme felülírhatja-e a szólás- és sajtószabadságot?*” – kérdezi a szerző. Szabad-e beletiporni mások érzékenységébe? Ez lenne a jog? Nem inkább a joggal való visszaélés? (Lám, párizsi *Charlie Hebdo* újra közzétette az emlékezetes terrortámadást kiváltó karikatúrákat. Provokált. Persze a válasz sem maradt el.)

A „*túlkapások*” kérdésköre is érdekes párhuzamokra ad alkalmat. A minneapolis-i rendőri kényszerintézkedés hazai verziója, amikor „*egy biciklis (fehér) nő áthajtott a piroson, a rendőrségi felszólításra nem állt meg, lefogták, nem akarta magát igazolni, megrúgta az egyik rendőrt*”. Az eljárás megítélése természetesen itthon is megosztotta a közvéleményt. Felháborodtak a rendőri brutalitáson.

De ott van a Deák téri kettős gyilkosság esete is. Ahol a főpolgármester jelentette ki, hogy „*rasszista uszítás*”-nak tekinti a gyászolók tömeges megjelenését a közterületen.

„*Nem mindegy, hogy mit tesz az ember*” – szögezi le Sz. Tóth Gyula. Lehetne mondani, hogy mindez csak nevelési (neveltetési) kérdés. Carlo Collodi Pinnocchio-történetét idézi fel, amely a mesevilág burkaiba rejtve két fontos dolgot tanít: a gyermeknek megmutatja, hogyan viselkedjen, a felnőttnek pedig ahhoz nyújt segítséget, hogy hogyan neveljen.

Mi történik ehelyett? A szerző egy franciaországi példát hoz: Rennes-ben feminista és LMBT-aktivisták támadtak egy konferencia résztvevőire, azt állítva, hogy a rendezvény homofób irányultságú, s nem tartja tiszteletben az ő másságukat. A konferencia címe: „*Mi is az élet értelme*”. A helyzet már-már abszurd.

Miként idehaza is. A járványhelyzet szigorításokat igényelt. Az ellenzék azonban egyebet sem csinált, mint a kormányt kritizálta, a kormányzópartok felelősségét hangoztatta. Politikát csinált a vészhelyzetből. Hol sokallta, hol kevesellte a meghozott döntéseket. De még véletlenül sem értett egyet semmivel. A noteszkönyv lapjain visszatérő témaként jelenik meg e magatartás elemzése, hozzáátéve, hogy

„A vírus nem ismeri az emberi jogokat, felülírja azokat. A kormányoknak az embereket kell védeniük, jogszerűen.” Ajánlott olvasmányként Defoe Robinson-történetére hívja fel a kételkedők figyelmét: a lakatlan szigeten nem a jog, hanem „a humánus mentett embert”.

A jog persze Brüsszelben is kérdés, ahol meglehetősen faramuci módon „Magyarországot tárgyalták Magyarország nélkül... A magyar kormányfő által megbízott igazságügy-miniszter nem kapott szót” – arra hivatkozva, hogy az ügyrend szerint a kormány nevében csak a miniszterelnök szólalhat fel. Tehát nincs joga megbízni valakit, aki képviseli, helyettesíti. Sajátos felfogás.

A jog és igazságosság kérdése több helyütt dilemmát okoz. A hazai bírósági gyakorlatban erre a gyöngyöspatai történet ad újra alapot, ahol is a Kúria jóváhagyta a 100 millió forintos kártérítést az iskolakerülő, jelenlét esetén pedig a normális tanítást lehetetlenné tevő cigánygyerekek családjai számára. Mindezt szegregáció címen. Arról persze már nem szól a fáma, hogy számtalan kistelepülési iskola válik szegregátummá azért, mert a viselkedni nem tudó gyerekek közegéből a biztonságos tanulmányi körülményeket elváró szülők elmenekítik gyermekeiket – ha kell, másik településre.

Sz. Tóth Gyula pedagógus. Gyakran hoz példát az iskolából. A noteszben többször is előkerülnek Zsolnai-program elemei, de a jelenkor iskoláiból is emel ki megfontolásra érdemes dolgokat. Gyakorló tanárok tevékenységére hívja fel a figyelmet. Ilyen például Tóthné Dvihalny Henrietta folyamatosan frissülő honlapja, vagy a kollégám – Péntes Ottó – jegyzete, „A tanító úr pálcája”.

Az oktatás persze az új NAT miatt is külön figyelmet érdemel. A szerző több nézőpontot is ismertet, fölméri azt is, mennyi az átpolitizáltság a NAT körüli vitákban, majd megidézi a Kádár-kor 3T-s (tilt – tűr – támogat) világát, és ehhez igazítja a mai kor 3T-s elvárását: tanítás, tanulás, tudás. Cikket is ír (*A tanítás nyugalomért kiált – Magyar Nemzet*), amelynek visszhangjáról is beszámol.

Számos olvasmányélményét is megosztja. A korábban már említettek mellett többek közt Bárány László, Balázs Géza, Egedy Gergely, Körmendy Lajos, Török Nándor, Bogár László, Békés Márton – vagy a már klasszikusnak számító Ortega és Sartre – munkáira hívja fel a figyelmet.

Szóba kerül továbbá egy Freund Tamás-interjú – amely nyomán 67 tudós írt tiltakozó levelet. (Freund Tamás annak adott hangot, hogy a társadalomtudósok egy része a kormánykritika álarca mögé bújva próbál érvényesülni.)

Hasonlóképpen vitát váltott ki Bagdy Emőke egy LMBTQ-propagandát sugalló mesekönyv megjelenése kapcsán tett megnyilatkozása is. Joggal teszi fel a kérdést Sz. Tóth Gyula, hogy ezek után vajon József Attila mikor lesz keresztre feszítve, hisz le merete írni, hogy „mi férfiak férfiak maradjunk, / és a nők nők” (*Thomas Mann üdvözlése*). Egy ellenzéki pártaktivista eközben az „identitásválasztás sza-

badsága” mellett kampányol. A szerzőnek pedig eszébe jutnak a régi tánciskolai emlékek, ahol akkoriban illemt is tanítottak még. De mára az élet megváltozott, s a feminizmus, a genderológia erősödése révén zavar támad: vajon most „*ki kit kér fel?*”

A vírus elleni küzdelem elhomályosította a 2020-as esztendő történelmi szempontból legfontosabb eseményét, a trianoni diktátum 100. évfordulóját. Idehaza is csak szolid keretek között zajlottak a megemlékezések, a világ pedig gyakorlatilag nem is vett tudomást róla. A nemzetközi sajtó ezidőtájt a Lincoln vagy a Kolumbusz-szobrok amerikai meggyalázásával, eltávolításával volt elfoglalva. (Persze Európa sem maradt el: Angliában Churchill, Franciaországban Colbert szobra váltott ki váratlan népharagot. De Rouenban Napóleon szobrának eltávolítása is felmerült.) Mindezeket figyelembe véve nem meglepő, hogy a Noteszkönyv szerzője – Csejtei Dezső cikke nyomán – „*a Nyugat alkonyának végső fázisáról*” ír.

Sz. Tóth Gyula – ahogy eddig is tette – folyamatosan olvas, megfigyel, érdeklődik, vizsgálódik, hozzászól, észrevételeket tesz, véleményez. Mindegy, hogy filozófiai kérdésről van szó, vagy oktatásról, egészségügyről, politikáról, sportról, né tán művészetről. Beszél az újranyitás – majd a visszazárás – tapasztalatairól, pesti életről, az elcsúszott pillanatokról, a szomszédságról, a barátságról, a kommunikációról, a szellemi vírusokról, kényszerűen átszabott életünkről, az emberi kapcsolatokról – és annak válságáról. Noteszkönyve nem csupán informál, nem csupán véleményeket tolmácsol, hanem véleményalkotásra, állásfoglalásra ösztönöz.

(Hungarovox Kiadó, Budapest, 2021)